

Motion till riksdagen

1989/90:Kr364

av Lars Werner m.fl. (vpk)

Stödet till amatörkulturen

90-talet kan bli den kulturella rikedomens årtionde

Från många håll framhålls att svenskarnas engagemang under 90-talet kommer att vändas från materiella mot andra värden. Låt oss först se på en del argument för detta ur SAP:s 90-talsprogram.

När människors individuella möjligheter till växt och utveckling blir politikens viktigaste uppgift, kommer kulturen i vid mening att vara central. (sid. 42) – – –

Det finns en rad hinder för människors utveckling, som inte direkt har med de materiella villkoren att göra. Många av de problem människor i dag beskriver beror på brist på självtillit. Andra känner att de inte får utvecklas, att deras förmåga inte tas till vara. De känner sig överflödiga eller obehövda. Många känner brist på gemenskap i de nya storstäderna. (sid. 17)

90-talets...överskuggande problem är andlig fattigdom, bristen på tillit, på bildning och på just god kultur mitt i den materiella välfärden. Kulturfrågorna i vid mening måste under 90-talet genomsyra vår politik och vår organisation, på alla nivåer och i alla frågor. (sid. 44)

Under senare år har arbetarrörelsens kulturpolitik främst handlat om att se till att god kultur ställs till människors fria förfogande. Den uppgiften ska naturligtvis fullföljas och drivas hårdare – genom bibliotek, folkbildning, studieförbund, m.m. Men arbetarrörelsen måste också återupprätta kulturen som ett vapen och verktyg att förändra verkligheten. Arbetarrörelsen måste ta strid mot skräpkulturens och underhållningsbrusets vulgarisering och fördumning av verkligheten.

...genom att arbeta för alternativ till den internationella, kommersiella masskulturen. Vi ska i ökad utsträckning samarbeta med de folkrörelser som har en idealistisk inriktning. Och vi ska utforma vår egen politik så att den på alla områden tar hänsyn till kulturella och humanistiska värden. (sid. 45)

Kulturell jämlikhet eller vidgade klassklyftor

Klyftorna finns alltså kvar också i det svenska välfärdssamhället. Men de ser delvis annorlunda ut än tidigare. Klyftorna hänger inte bara ihop med arbetsinkomster utan alltmer med kunskaper, utbildning och utvecklingsmöjligheter i arbetet – och de rör inte bara den gemensamma kampen för att påverka *innehållet* i välfärden. Det handlar inte bara om materiella klassklyftor utan i minst lika hög grad om andliga, kulturella och politiska klyftor... (sid. 38)

I årets budgetproposition skriver utbildningsministern:

Mot. 1989/90
Kr364

Även där det finns goda materiella förutsättningar för alla att vara kulturellt aktiva finns det många som står utanför. Skälen varierar och det handlar ofta om komplicerade samband. Det räcker då inte med att möjligheterna finns, utan det krävs en aktiv insats för att olika kulturyttringar i verklig mening ska bli något som angår oss alla. En av de viktigaste kulturpolitiska uppgifterna i dag är därför att stödja och utveckla metoder som främjar en reell och inte bara en formell kulturell jämlikhet. (prop. sid. 81)

Slutsatsen bör dock inte vara att det räcker att främja ett visst utbud och en geografisk tillgänglighet på kulturområdet. En av kulturpolitikens uppgifter är att också öka ansträngningarna att ge alla en chans att utforska olika kulturområden och upptäcka egna favoriter. (prop. sid. 81)

SAP:s argumentation för kulturell jämlikhet förtjänar mera uppmärksamhet. Vi delar farhågorna och är beredda att medverka till en kulturpolitisk nysatsning. Kulturpolitiken måste nu vidgas från att främst vara distributör till att bli ett stöd för alla människors kulturella förmåga och aktivitet.

Barn och ungdomar bör via skolan inom ramen för läroplanen och via kommunala kulturskolor ges grundläggande kulturella erfarenheter och färdigheter. Samtidigt måste folkbildningen och amatörkulturutövandet stimuleras.

Men låt oss först se på SAP:s och regeringens åtgärdsförslag. 90-talsprogrammets övertygande argumentering för en ny kulturpolitik slutar i en uppgiven suck:

Vi har inte kunnat behandla alla 90-talets uppgifter. Flera av de stora frågorna har vi bara antytt. När det gäller de övergripande kulturfrågorna har vi inte några färdiga förslag, utan manar till en genomgripande debatt inom arbetarrörelsen. (sid. 56)

Men utbildningsministern har utlovat en satsning på amatörkultur och på barn- och ungdomskultur i årets budgetproposition. Låt oss se närmare på konsekvenserna för amatörkulturen.

Innebörden av årets amatörkultursatsning blir en försämring

Genom att kompensationen för kostnadsförändringar starkt skiljer sig mellan olika kulturområden har det verkliga stödet till amatörkultur inte utökats utan minskats i årets budgetproposition.

I början av 80-talet infördes ett stöd till kulturgrupper som alternativ till studiecirklar. Målsättningen var att stödet skulle uppgå till 75 % av bidragsberättigade kostnader. Under en följd av år har kulturrådet varnat för konsekvenserna av att detta bidrag urholkas. I dag är kostnadstäckningen ca 40 %. När regeringen föreslår 4 % kompensation för kostnadsökningar innebär detta i praktiken en fortsatt försämring. Avståndet mellan studiecirkelverksamhet och kulturbidraget har fortsatt att öka. Antalet kulturgrupper sjunker. Allt större del av kulturgruppsverksamheten förs över till studiecirklar.

Kulturrådet har föreslagit en förstärkning av bidraget till kulturverksamhet med 27,5 milj. kr., varav 7,5 milj. kr. utgör kompensation för kostnadsutvecklingen. I regeringens budgetförslag ökar bidraget med enbart 5 milj. kr.

Här berövas amatörkulturen och det fria kulturlivet långt mera stöd än det som nu föreslås och benämns förbättringar.

På samma sätt förhåller det sig med bidraget till kultur i arbetslivet. Kulturrådet föreslår en ökning med 1,42 milj. kr., varav 420 000 kr. är kompensation för prisökningar. Utbildningsministern nöjer sig med att tillföra anslaget 280 000 kr.

Man kan konstatera att utbildningsministern genomgående sänker föreslagen kompensation för kostnadshöjningar för folkbildning och amatörkultur. Detta är en indirekt väg att prioritera det institutionella kulturlivet, vars kompensation för löne- och prishöjningar hålls på omkring 7 %, medan amatörkulturen och det fria kulturlivet får nöja sig med omkring 4 %.

Låt oss se på de föreslagna förbättringarna för amatörkulturen.

Anslaget till de centrala amatörorganisationerna ökar. Detta kompenserar till viss del försämringarna under 80-talet.

I enlighet med förslag i utredningen "Kultur i hela landet" inrättas arbetsstipendier till yrkesverksamma konstnärer och pedagoger för att höja kvaliteten i amatörverksamheter och stärka samarbetet mellan amatörer och proffs.

"För de yrkesverksamma konstnärerna kan det innebära en intressant utvecklingsmöjlighet att fungera som entusiasmerande ledare och inspiratör inom amatörverksamheten." (prop. 100, bil. 10, sid. 82)

Utbildningsministern gynnar även här institutionerna på bekostnad av amatörorganisationerna. Han föreslår att stipendieinnehavarna ges en organisatorisk hemvist i studieförbund och kulturinstitutioner på länsnivån. I många fall kan detta vara ändamålsenligt. Men varför inte peka ut amatörkulturorganisationerna som möjlig hemvist? Amatörutövarnas nya anslag får inte bli en bakväg att gynna institutioner och enskilda kulturarbetare. Utvecklingen av amatörkulturen måste ske på dess utövaras villkor. Ett villkor för ansökan bör vara en aktiv medverkan från amatörernas egna organisationer vid uppläggningsen av utvecklingsverksamheten. Det är amatörerna själva som skall avgöra vilka de vill engagera!

I utredningen "Kultur i hela landet" föreslås inrättande av tio arbetsstipendier. Förslaget avser heltidsengagemang under tre år. Men i regeringens budgetförslag sägs inget om antalet stipendier eller deras storlek. Genom att stipendierna skall tas från kulturrådets anslag till utvecklingsverksamhet finns det inga garantier för att utredningens förslag mer än delvis genomförs.

Kulturpolitiskt samarbete

Vi inbjuder till samarbete för att hindra en fortsatt ökning av de kulturella klassklyftorna under 90-talet. Vi förväntar oss att denna fråga förutom SAP också skall engagera miljöpartiet, centerpartiet och även folkpartiet.

Under 90-talet måste kulturpolitiken på allvar ta sig an människornas behov av kulturell kompetens, eget skapande och kulturell identitet. Detta innebär att amatörkultur och inom den särskilt de genrer som hittills förbisetts så som de folkkulturella uttrycksmedlen måste ges en seriös genomgång och resursförstärkning.

Vi instämmer i "Kultur i hela landet"-utredningens uppmaning: "Ta ama-

törverksamheten på allvar!" "Det finns verksamheter inom detta område som bör förstärkas genom att bedrivs centralt i mer institutionaliserad form." (Ds 1989:36, sid. 73)

Mot. 1989/90
Kr364

Betydelsen av väl utbildade ledare för amatörverksamhet kan inte överdrivas. Ledaren är betydelsefull för kvalitetsutvecklingen.

Det svenska körlivets framgångar är ett värtaligt bevis för detta. Ledarutbildning bedrivs vid folkhögskolor, i studiecirklar, vid högskolor och inom amatörorganisationer. I dag saknas en överblick över tillgängliga utbildningar och över arbetsvillkoren för de utbildade ledarna. Samhället behöver ta ett helhetsgrepp om amatörkulturen. I dag verkar de olika amatörgrupperna isolerad från varandra. Erfarenheter från framgångsrika utvecklingsprojekt och verksamheter måste förmedlas vidare. En gemensam amatörkulturtidskrift bör kunna fylla en viktig funktion för detta. Amatörerna behöver även nya mötesplatser, festivaler för att skapa ny social och konstnärlig gemenskap över genre- och organisationsgränserna.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

[att riksdagen till anslaget C 4 utöver regeringens förslag tillför 22 500 000 kr. för bidrag till kulturverksamhet,¹]

1. att riksdagen till anslaget G 2 utöver regeringens förslag tillför 2 000 000 kr. som en förstärkning av amatörkulturell utvecklingsverksamhet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att fördelningen av amatörkulturstipendier bör göras på grundval av ansökan från amatörkulturorganisationer och studieförbund,

3. att riksdagen begär att regeringen tillsätter en kommitté för utveckling av amatörkulturen under 90-talet i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 21 januari 1990

Lars Werner (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Ylva Johansson (vpk)

Alexander Chrisopoulos (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

¹ 1989/90:Ub332